

Posudek bakalářské práce:

Jindřiška FANTOVÁ, Školní fase z Třebońska v 1. pol. 19. století.

Filosofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2008, 35 stran + 60 stran příloh.

Jakkoli se to může zdát neuvěřitelné, jediná rozsáhlá česká práce, věnovaná dějinám školství, včetně školství základního, vyšla již takřka před sto lety.¹ V poslední době se sice objevila kniha, zabývající se dějinami vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech,² a v průběhu doby vznikly i některé drobnější studie, přesto je třeba konstatovat, že tato problematika, a zvláště dějiny nižších škol, nepatří mezi nejfrekventovanější témata české historiografie, v lepším případě zůstávají podobné práce zpravidla vyhrazeny regionálním badatelům nebo se omezují na texty podnícené různými výročími (v minulosti pak výroční zprávy středních škol, které ale představují specifický pramen a rovněž nejsou příliš využívány). O to více lze přivítat bakalářskou práci Jindřišky Fantové, která se zaměřila na počáteční fázi období povinné existence nižšího školství, kdy tyto školy zůstávaly pod dohledem církve. Pramenem pro jejich poznání se jí staly dokumenty dosavadním badáním prakticky nedotčené – školské fase.

Svou práci rozdělila autorka – kromě obligátního Úvodu a Závěru – do pěti kapitol. Zatímco v Úvodu (s. 7 – 8) velice stručně hodnotí dosavadní literaturu a seznamuje se strukturou práce, zabývá se v první kapitole (s. 9 – 10) otázkou dochování pramene, které je nejdůležitější (přestože ne kompletní) v Národním archivu, zatímco ve fondech krajského úřadu a českobudějovického biskupství tento materiál chybí; jak ale dokládá uvedený příklad Prácheňska, nelze tuto skutečnost absolutizovat. Druhá kapitola (s. 11 – 14) obsahuje stručné vylíčení školské správy v první polovině 19. století, připojeno je vymezení obvodu třeboňského děkanátu (vhodnější než poněkud zavádějící „děkanát“ by ovšem byl termín „děkanství“), jemuž se práce věnuje, a výčet tří duchovních, kteří se ve sledovaném období let 1812 až 1866 vystřídali ve funkci třeboňského děkana. Třetí kapitola (s. 15 – 16) stručně pojednává o učitelích v první polovině 19. století; jak autorka uvádí, fase sice neposkytují informace o životě učitelů a jejich pedagogické činnosti, ale protože obsahují alespoň jejich jména, je škoda, že nebyl připojen jejich seznam pro jednotlivé lokality (byť nejspíše neúplný). Nejdůležitějšími kapitolami práce jsou ovšem kapitoly čtvrtá a pátá. Čtvrtá (s. 17 –

¹ Jan ŠAFRÁNEK, *Školy české. Obraz jejich vývoje a osudů*, I – II, Praha 1913, 1918.

² Miroslav NOVOTNÝ, *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech od středověkých počátků do současnosti*, České Budějovice 2006.

21) přináší diplomatický rozbor 18 zkoumaných fasí, přičemž popisuje znaky vnější (psací látka, formát, rozměry, písmo, úprava, ověřovací prostředky) i vnitřní (jazyk, styl, formulář). Pátá kapitola (s. 22 – 29) pak uvádí obsahový rozbor fasí; zatímco v předchozí kapitole je popsáno celé období souhrnně, tentokrát jsou odděleně sledovány fáse z jednotlivých období (1812 – 1818, 1820 – 1829, 1847, 1855 – 1859 a 1862 – 1866), i když netvoří velké skupiny. V Závěru (s. 30 – 31) autorka shrnuje nejdůležitější informace a zamýšlí se nad fasemi jako historickým pramenem, zejména jejich hodnověrností a využitelností pro různá odvětví historiografie. K uvedeným informacím není třeba mít výhrady, snad jen jedinou připomínku: vzhledem k církevnímu dohledu nad školami by stály za zmínku i zprávy o školách ve známých farářských relacích, tedy odpovědích na otázky konzistoře z let 1677 a 1700 a posléze v příznávacích fasích tereziánského katastru.

V práci nechybí seznam zkratk se seznamem pramenů a nejzákladnější literatury (kde ovšem autorka u časopiseckých studií bohužel neuvádí stránkový rozsah), vlastní jádro bakalářské práce Jindřišky Fantové ale představuje edice všech zkoumaných školních fasí, doplněná ediční poznámkou, samostatným seznamem zkratk a také cenným jmenným a místním rejstříkem; v seznamu k edici ale nejsou uvedeny odkazy na stránky, užitečný by byl také souhrnný přehled všech fasí, které jsou řazeny chronologicky – obojí by usnadňovalo orientaci v edici, která takto není zcela jednoduchá. Ocenit bych chtěla zvolené ediční zásady, které plně odpovídají poslednímu úzu - zvláště snahu po reprodukci grafické podoby originálu a transliteraci podpisů osob i v českých textech. Oceněnáhodné je i připojení informací o razítkách, resp. pečetích, či o jejich absenci. Celou práci vhodně doplňují další přílohy – schematická mapka zkoumané oblasti a reprodukce archiválií, včetně zmíněných razítek a pečetí. Práce má i dobrou formální i stylistickou a jazykovou úroveň, jen občas chybí interpunkce (např. str. 3 přílohy).

Přes drobné připomínky, které jsem uvedla, však bakalářská práce Jindřišky Fantové představuje cenný příspěvek jak k novověké diplomacie, tak k dějinám školství v Čechách. Ráda konstatuji, že tato práce rozhodně splňuje nároky kladené na bakalářské práce, a proto ji jednoznačně doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm výborně.

V Praze dne 24. srpna 2008

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.